

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosemito \$8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glaskovi iz nasebini

Vse vaše —

Joliet, Ill.—Približno tri kilometre od vasi, kjer sem bil jaz rojen, je živel človek po imenu Jože Bucek. Imel je toliko zemlje, da si je postavil malo kočico. K njemu je zahajal tudi Buckov prijatelj, ki ni posedoval nič in zato mu je bila Buckova kočica zelo dobrodošla.

V tisti vasi je imelo več kmetov prav lepa posestva. K tem kmetom sta oba zahajala v vseh potrebah, katerih sta imela oba dovolj. Tudi kmetom sta oba mnogokrat zelo prav prišla, posebno pa poleti, ko je bilo dosti dela, katerega se nista bala. V zimskih dneh pa so kmetje lahko sami opravili svoje delo in niso potrebovali najemnikov. Zato je Bucku in njegovemu prijatelju večkrat pajek predel v želodcu.

Prišel je velikonočni teden, katerega se pa nista prav nič veselila. Saj nista oba skupaj imela štirih kračarjev, da bi si kupila zavitek tobaka. Tako sta sedela vsak na enem zapečku in drug drugemu zatrjevala, da bodo njuni gospodarji in njih družine imele dovolj jedi in pijače na obliko nedeljo; ona dva pa nič. Obmolknila sta oba in se zamislila. Kar naenkrat pa oba hkrati skočila in pravita: "Jo že imam!"

"Ti, Jože, dobro poznaš vse, kako je pri tvojem gospodarju, jaz pa poznam, kako je pri mojem." Dogovorjeno, storjeno.

Na veliko soboto so šli vsačani v cerkev v vstajenju, ona dva pa na delo.

V nedeljo popoldne pa sta prišla oba gospodarja k njima nekoliko povasovat, kajti v tisti kočici se je spravila marsikakšna burka na dan. Ko sta stopila v kočico, sta kar osupnila, ko sta zagledala mizo obloženo s prekajanim mesom, sredi mize pa poln škaf vina.

"Za Boga, Jože, ali se ženiš! Ampak kje je nevesta?" "Ni nihče se ne ženi. Kar prisedite pa pijta in jeta, saj je to vse vajino, kar vidita na mizi..."

Tako lahko rečemo tudi pri društvu 115 SNPJ. Vsa blagajna je naša. Zato je bilo sklenjeno na novembrski seji, da bomo za leto sejo nabavili piva in tudi prigrizka—glede piva je gotovo, glede prigrizka pa upamo, da se nas usmili Stric Sam in nam dovoli nekoliko pointov. Zato ste vabljeni vsi člani, tudi oboževani spol, kajti blagajna je tudi vaša. Torej se gotovo udeležite prihodnje seje 19. dec. v navadnih prostorih. Pričetek ob 1:30 popoldne.

Fred Ferla, predsednik.

Vaskega nekaj

St. Louis, Mo.—To pišem na zahvalni dan. Jaz se moram zahvaliti, da sem spet zdrav in zopet na svojem delu. Kakor sem ališal, bo prišla iz bolnišnice sestra Terezija Speck, ki je srečno prestala težko operacijo. Zdravje se ji vrača jako povoljno. Tako je tudi brat Frank Zvanut srečno prestopil pljučnico in bo v kratkem zopet na svojem delu. Sestri A. Golobič se zdravje vrača počasi, toda zdravnik

upa, da bo popolnoma okrevala v kratkem. Ona je imela mrtvo ud.

Neka tukajšnja tovarna za municijo je odslovila do 10,000 delavcev. Pravijo, da imajo toliko nabojev in krogel, da ne vedo kam z njimi. Kakor izgleda, naši fantje počasi streljajo. Koliko je resnice, da imajo toliko municije v zalogi, ne vem, vem pa, da odslavljajo delavce. Po časopisih pa je tako kričanje, da primanjkuje delavcev. Je spet kompanijaka zvijača.

Kar se tiče livarne, kjer jaz delam, obratuje 24 ur na dan. Izdelujemo "piston rings" za aeroplane, tanke, troke, podmornice in za vse druge stroje na gasolinski pogon. Pred letom dni ni bilo pri nas nobenega zamorskega delavca, zdaj pa jih je toliko, da se vse tare. Tudi bossi se jih malo boje!

Odgovor na pismo brez podpisa:

Draga mi prijateljica! Smiliš se mi, ker vem, da spet težko pričakuješ mojega dopisa. Praviš, da je bil Tom Moonay tudi po nedolžnem zaprt. To vem in tudi zanj sem pobiral prostovoljne prispevke in še sam daroval par copakov, čeprav ni bil Slovenec, ali bil je napreden delavski voditelj. Za napredno stvar sem vedno pripravljen delovati. Ali se še spominjaš dveh nesrečnih italijanskih delavcev Saccia in Vanzettija, tudi napredna delavska boritelja, ki sta bila omrežena in obsojena v smrt pred nekako dvajsetimi leti? Tudi zanje sem nabiral prostovoljne prispevke med Slovenci in tudi nabral lepo vsoto. Moj stric mi je dal celo petak za njuno osvoboditev.

Praviš, da izgleda, da sem razumen. Ja, toliko sem razumen, da ločim dobro od slabega. Tudi jaz nimam poti postlane z rožami. Imam trd boj za obstanek vse svoje življenje. Tudi jaz sem delal v premogovnikih v Ohio, Pennsylvaniji, Arkansasu in Oklahomi. Več delam sem celo v dratovni, sedaj pa delam v livarni! Tista zastavica od 55 let starega očeta pomeni, da je bil dvakrat oče in stari oče, vse obenem. Tudi to ni novo. Skoro sem gotov, da me osebno poznaš in tudi jaz tebe. Jaz sem Frančev iz Zatične na Dolenjskem. Sedaj mi pa še ti pošlji svoj naslov, če je kaj poštenja v tebi. Oseba, ki piše anonimna pisma (brez podpisa), pri meni ni nič vredna. Taki "človeki" delajo le zgago med ljudmi.

Če nisi še naročila Prosveto, ti svetujem, da se naročiš nanjo, saj je po Penni dosti dobrih in delovnih zastopnikov. Citaj tudi povest "Gusarji" na zadnji strani Prosvete, pri tem malo premisli in se boš dosti naučila. Pa tudi boš videla, da so tudi napredne ženske darovale v sklad za osvoboditev Joeva Batesa in tudi od tebe pričakujem eno kljuko.

Kadar sem še kaj nabral, sem vse pošteno oddal na pristojno mesto. Delam tudi za Rdeči križ. Pobiral in sam sem daroval tudi za War Chest in nabral prilično vsoto; pobiral sem od

hiše do hiše in za svoje stroške nisem prejel enega centa. Sem še vedno pripravljen pomagati, kjerkoli je potrebno. Sem tudi pri civilni obrambi. Torej ako mi drugi zaupajo, mi tudi ti lahko.

In da se ne bi potegnil za slovenskega rojaka, ki me prosi pomoči, kakor tudi druge Slovence, bi bilo zelo žalostno, ako bi mu to odrekli radi malega greha. Sploh pa, kakor razvidim iz vseh zapričenih izjav, bi se pravilneje glasil, da je deklica njega posilila, ne pa on njo. Ako mi pošlješ svoj naslov, ti bom osebno pisal in še sliko poslal, da boš videla, da sem še fajn "dedec". Zraven pa še kak copak pošlji za J. B., ker s tem boš storila dobro delo in bodo tudi tebi malo grehi odpušteni. Ali brez naslova ne bo nič.

Dvomiš, da pišem resnico. Jaz vedno pišem resnico, kajti če nimam dokazov, ne pišem. Tega jetnika bom zagovarjal, dokler bo moj odvnetik delal za njegovo osvoboditev. Upam tudi, da ga bo osvobodil, pa naj me stane kolikor hoče. Kakor je omenil, bodo stroški morda znašali do \$500.

Sedaj se pa moram srčno zahvaliti v imenu Joeva Batesa bratu Mattu Tušku, ki mi je zopet poslal sedem dolarjev, kakor tudi darovalcem. Za osvoboditev J. B. so prispevali po dolarju Jakob Bergant, Charles Bogataj, Johana Pushak, Jakob Tauchar, Frank Kopriva, Agnes Chuck in Anton Ramshak, prej Matt Tušek \$5, skupaj \$12. Hvala vsem skupaj! Tukaj se pozna, da so tudi ženske napredne mišljenja in znajo preudariti. Frank Kopriva je bil nekoč moj stari vinski brat, ali sedaj pa tudi vina ne pijem. Tudi tukaj v St. Louisu imam obljubljen petak od ženskega spola, toda imena še ne povem.

Ciril Medved, 107.

Je ogoljufala smrt

Indianapolis, Ind.—Ker imam dosti časa, bom nekoliko opisala mojo bolezen. Ne morem nič delati, samo ležim, se vozim z vozničkim stolom po hiši in gledam skozi okno, kdaj bo pismo našo prinesel Prosveto. Potem sem dobra za par ur, a ko jo preberem, spet nimam kaj delati.

Bolezen je res huda udarec. Jaz sem tako nesrečna, da sem nogo izgubila radi sladkorne bolezni, oziroma radi neizkušenega zdravnika, ki ne zna zdraviti te bolezni. Mene je zdravil prav po mazaški. Na podplatu na nogi se mi je naredila mala luknja, kakor bi koruzni zrn ven padel. Poklicala sem svojega zdravnika, ki mi je dal zdravila v vročo vodo in soli notri. Delam tako in prst na nogi je postal črn. Pride drugič in pravi, da noge ne smem devat v preveč vročo vodo, marveč mlačno. Zdaj je že začelo v dveh krajih ven teči. Zdravniku rečem, naj me pošlje v bolnišnico, toda me ni hotel in je rekel, da ni nevarno.

Prst je naprej gnil. Jesti nisem mogla nič, samo vodo sem pila. Tako je poteklo par tednov, jaz pa na postelji z mojo oteklo nogo. Zopet pride zdravnik in mi tisti prst spulji, kakor smo rekli v starem kraju takemu šintarju, ki je tako "zdravil". Ko mi ga spulji, pravi, da sedaj bo pa dobro, samo nogo naj naprej v vodi držim. Noga je bila vsa otekla in vsa mehurjeva; bolela me je tako, da nisem mogla prestajati.

Ko nisem mogla več prestajati, sem poklicala drugega zdravnika. "Ženska, kaj ti delaš doma," mi pravi, "ali ne veš, da boš nogo izgubila..." Takoj se tisti dan me pošlje v bolnišnico. Tam me takoj pošljejo pod stroj za X-zarke. Zdravnik je rekel, da mi bo nogo ozdravil. Ko pa je videl na peti mehurje in jih je začel prodirati, je bila že vsa noga gnila.

Čez par dni me pošljejo na operacijsko mizo. V peto mi deno pet "tubov", da se noga izčisti. Toda ni vse nič pomagalo. Tri tedne sem bila v bolnišnici in noga ni bila nič boljše, zmeraj slabša. Smrdelo je tako, da v tisti sobi ni mogel nihče prestajati, mene pa bolelo. Po treh tednih mi pravi zdravnik, da mi noge ne more ozdraviti. Pokliče mojega moža in mu reče, da mora iti noga proč, ali pa naj me vzame domov, drugače bom

Vojaki se zabavajo v kantini unije pisarniških delavcev v Bostonu, Mass.

umrla v par tednih, ker sem vsa zastrupljena.

Ko mi mož pove, kaj mu je zdravnik povedal, lahko vsakdo ve, kako sem se počutila. Jokala sem in si želela, da bi umrla, toda nisem mogla, ker imam še zdravo srce. Potem se je začel zame pravi križer pot. Nikakor nisem hotela privoliti, da mi nogo odrežejo; rekla sem, da raje umrjem. Ampak mož me je prosil in končno sem se podpisala s solznimi očmi.

Tako sem šla na operacijo 13. julija. Ko me pripeljejo v operacijsko sobo, mi zabodejo tri šivke v hrbet in me samo delno otprnejo; prosila sem jih, naj me uspravijo, toda ni nič pomagalo. In tako sem vse slišala, ko je nogo rezal, samo čutila nisem nič. Ko me pripeljejo v mojo sobo, mi dajo "kurnik" na glavo, v usta pa tubo, da sem jo čutila v trebuhu. Prosila sem vodo, toda mi je niso dali. Ne vem, kaj so delali z nogo, ker me je tako bolelo.

Končno vendar pride zdravnik in mi vzame tisto tubo iz ust ter da vodo. Eden teden so me pitali kot otroka, ker sama nisem mogla jesti. Štiri tedne se nisem mogla premakniti. Moram se zahvaliti strežnicam, ker so bile tako dobre z menoj; vse so naredile, kar sem ji jih prosila. Kadar mi je zdravnik prevezoval nogo, sem tako kričala od bolečin, da mi je še strežnica rekla: "da samo jokam in spim." Odgovorila sem ji, da bi tudi ona, če bi se nahajala v mojem položaju.

Po štirih tednih sem se pričela malo sama premikati. Transfuzijo krvi so mi dali sedemkrat, ker moja ni bila zanič in tudi sem jo dosti izgubila na operaciji. Prav lepo se zahvalim vsem darovalcem krvi, ker so bili tako dobri, da so jo darovali in tudi nihče ni hotel plačila. Brez transfuzije krvi bi nikdar ne okrevala, ker so sami zdravniki obupali nad menoj.

Kri so mi darovali sledeči: Mrs. Mary Stroj s Holmes ave., Eni Lekše, Hink st., mr. Hendry, Varman ave., Avgust Semenič, Varman ave., moja hčerka Josephine Svet, ki me je prišla obiskat iz Clevelanda z neko Američanko, čijega imena ne vem, in miss Mary Brezovar, 10th st. Še enkrat iskrena hvala vsem za darovano kri. V slučaju, da mi bo kdaj mogoče vam pomagati, bom to rada storila, kakor tudi moj mož.

Lepa hvala tudi ženi mojega brata Mrs. Mary Struni, ki me je prišla pogledat iz Clevelanda, me tolažila in prinesla cvetlice. Lepa hvala tudi vsem obiskovalcem v bolnišnici in doma, čeprav nisem mogla dosti govoriti. Bila sem bolj mrtva kot živa.

Po dveh mesecih bolezni mi je začelo iti na boljše, da sem začela jesti. Moj zdravnik mi reče, da bom šla lahko domov, toda operacijski zdravnik tega ni pustil, ker je videl, da mi noge ni pravilno odrezal in me je začel sam zdraviti. Vprašam ga, kdaj bom šla lahko domov. Odgovori, da ne ve, kdaj bo noga zdrava, potem pa pristavi, da vsak zdravnik kdaj zgreši. To me je tako razjezilo, da sem ga zapodila in mu rekla, da me on ne bo več zdravil.

Po treh mesecih vprašam svojega zdravnika, kdaj bom šla domov. Rekel je, da mi noge ni pravilno odrezal, ker je mislil, da bom umrla. In tako mu je moj mož zamen plačal \$250. Po treh mesecih sem morala iti še

enkrat na operacijo in je moj zdravnik dobil drugega operacijskega zdravnika. Tako so bili še enkrat stroški in bolečine.

Drugič sem bila na operaciji dve uri. Zopet mi dajo samo šivke v hrbet in sem vse slišala samo bolečin nisem čutila. Spet sem izgubila dosti krvi in zopet mi jo je dala Mary Brezovar za transfuzijo. Potem sem se pravo počutila. Mary, še enkrat prav lepa hvala!

Po drugi operaciji sem šla četrtri tedne domov. Ne morem povedati, koliko bolečin sem pretrpela. Tri mesece in tri tedne v bolnišnici, zdaj pa na prevoz nem stolu doma. Vse moram steti, kar pojem. Zdaj se je precej dobro počutim. Spomni di si bom kupila umetno nogo.

Zdaj pa prav lepa hvala društvu 34 SNPJ za točno bolnišniško podporo in iz odškodninskega sklada. Hvala tudi društvu 16 ABZ za točno bolnišniško podporo in podporo iz odškodninskega sklada. Že večkrat sem rekla, ako bi ne imela društva, ne vem kaj bi bilo. Mene stane sama bolnišnica \$1050, zdravniki pa \$550.

Končno se lepo zahvalim tudi Mrs. Frances Medli, ki je prala mojemu možu, ko sem bila v bolnišnici in v hiši pospravljala, kar tudi opravlja še sedaj, ko sem doma. Hvala tudi ženi mojega sina, ki je prišla iz Dayton, in mi stregla štiri tedne.

Tako, dragi dobrotniki! Sola mi teko po licu, ko sedim in prevozem stolu pri oknu in pišem te vrstice. Ako bi ne bilo teh dobrotnikov, ki so mi dali kri, bi me že krila črna zemlja. Še enkrat prisrčna hvala vsem skupaj.

Josephine Mirc.

O smrti brata Zupana

San Francisco, Cal.—Tukaj je naglo umrl moj stari prijatelj Mike Zupan, s katerim sva se poznala nad 40 let. On je pred nekaj tedni prišel iz Chicago, kjer je imel svoj dom in družino. Bil je član društva Slavjani 1 SNPJ.

Ko je prišel semkaj, me je obiskal in mi rekel, da bi bil tukaj čez zimo, ker je tukaj bolj toplo pozimi kot v Chicagu. Rekel mi je, da bi rad dobil kakšno delo in bi bil zadovoljen, če bi le toliko zaslužil, da bi imel za hrano. Delo sem mu dobil, kjer jaz delam. Potem me je večkrat rekel, da me ne bi nikdar pozabil, ker dela že 50 let, toda še nikdar ni imel take lahkega dela in tako dobrega plačila.

Ker mora biti tukaj vsakdo unijci, pa naj v restavraciji posoda pomiva ali pa pometa v tovarni, je pristopil tudi pokojni Mike Zupan, in sicer s prestopom listom od svoje mizararne unije. In tako je šel na junjsko sejo meseca novembra, da uredi svoj prestop pri tukajšnji lokalni uniji. Ko se je vračal s seje, je pri blokov od unijske dvorane padel na tla, zadet od kapljice Policaj ga je našel šele drug dan.

Ko sem izvedel o njegovi smrti, sem ga šel takoj obiskat. Dobil sem ga pri pogrebniku, ki me je vprašal, če ga osebno poznam. Povem mu, da sva bila stara znanca in prijatelja in da ima svoje ljudi v Chicagu—štiri hčere in enega sina. Takoj je poslal telegram v Chicagu do Zupanovih, jaz sem se pa moral podpisati. Rekel je, da me bo takoj obvestil, ko prejme odgovor, kar je tudi storil. Zupanov kar je tudi storil. Zupanov

(Dolje za 2. strani)

Štiridesetletnica letalstva

Letalo, ki v današnji drugi svetovni vojni igra eno največjih vlog, če ne največje, je bilo iznajdeno v Ameriki in danes je staro štirideset let.

V neverjetno kratki dobi—štirideset let je manj, ko povprečna starost današnjega človeka v Ameriki, ki je 55 let—se je letalo dvignilo od skromnega poskusa, igrače, do epohalnega velikan, ki prenaša po zraku ljudi in blago, topove in tanke—ki je stisnilo ogromne daljave sveta v relativno majhen prostor.

Letalo je revolucioniralo vse panoge moderne ekonomije, politike in kulture; česar ni mogla doseči v vsej zgodovini nobena druga človeška stvar, je že doseglo letalo in bo še bolj v bodočnosti; tesno zvezo vseh narodov in ljudstev na našem planetu!

To je bilo doseženo v kratkih štiridesetih letih. Čudovita je ta doba! Na milijone ljudi se živi v središčih civilizacije, ki so se rodili v času konjske transportacije in videli razvoj bencinskega in električnega motorja, razvoj plovbe pod vodo, kakor tudi razvoj letala—in večji del teh razvojev se je izvršil v Ameriki, tej čudoviti deželi, v kateri so se pomešali ljudje iz vseh krajev sveta in strnili skupaj vse mogoče ideje in talente—in deželi velikega gorja in največjega blagostanja, največje ignorance in najbolj organizirane znanosti.

Zakon razvoja vseh stvari je vedno in povsod enak. Začne se pri skromni in neznamiti stvari, pri kateri potem sodelujejo mnogi človeški umovi, ki stvar neprestano izboljšavajo in izpopolnjujejo. Tako je bilo tudi z letalom.

Hrepenenje človeka, da bi se dvignil v zrak in tekmoval s pticami, je staro že stoletja. Zgodovina je zapisala mnogo primerov, ko so si preveliki sanjači naredili peroti in se spustili skozi lino stolpa na tla; prišli so na tla živi—in to je bilo vse. Da bi se bil kdo dvignil s tal v zrak, v višino z umetnimi peroti, tega ni dosegel nihče—niti nikdar ne bo, kajti človeška roka ni razvila za letanje.

Nesreča je bila z vsemi "letalci" v preteklosti, da so dobesedno hoteli poenostiti ptice, kar pa ne gre. Človek ni ptica! To so vedeli tudi nekateri "filozofi" iz prejšnjih časov, ki so se zgražali nad "letalci" in jih resno svarili, da—"Bog ni ustvaril človeka za letanje, kajti drugače bi mu bil ustvaril peroti."

Dva mlada ameriška fanta, brata Wilbur in Orville Wright, ki sta v začetku tega stoletja imela delavnico za popraviljanje biciklov v Daytonu, O., nista dala nič na filozofe, imela pa sta praktično idejo. Misliata sta na velikega lesenega "ptiča", ki bo letel in nosil človeka s seboj. Na to idejo ni prišel nihče pred njima. Pa sta poskusila. Zbila sta skupaj iz lesa nekakšnega zelo nerodnega "ptiča"—ki ni bil prav nič podoben pticu—in 3. decembra 1903 sta ga pri Kittyhawku, North Carolina, pognala v zrak. Eno minuto se je obdržal v zraku! Dovolj je bilo za uspeh. Zrak je bil premagat!

Brata Wright sta najprvo naredila jadralnik, to je letalo brez motorja, s katerim je bil izvršen prvi polet pri Kittyhawku. Ker sta delala po fizikalnih principih, sta kmalu spoznala, da se mora "perotnica" hitro gibati, če hočeta, da se bo letalo, ki je težje kot zrak, brzo premikalo v zraku. Izdelala sta majhen motor na petrolej in čez dva tedna sta poskusila z drugim poletom. Takrat je letalo poletelo 260 jardov. Kakšen napredek!

Ko sta se brata Wright takoj igrala z "letanjem," kaj je rekla ameriška javnost? Nič! Niti lokalni ljudje, niti širša javnost se ni zmenila za "otročarije" bratov Wrightov, dveh biciklističkih mehanikov v Ohio. To ju je poparilo, ampak strlo ju ni. Mirovala sta dve leti, medtem pa neprestano nekaj kovala, pilila, zbijala in računala. Dne 5. oktobra 1905 sta na pri Daytonu izvršila prvi praktični polet. Letela sta 24 milj daleč s hitrico 38 milj v uri. Dokazala sta, da je letanje praktično mogoče.

Američani pa še niso bili nič navdušeni. Wrighta sta potrebovala denarja za zgraditev boljšega letala, toda sama sta bila revna kot cerkvena miš—niti ena ameriška banka jim pa ni zaupala niti centa na njuno iznajdbo, češ da "iz tega ne bo nič." Kot se navadno zgodi, v tujini so se bolj zanimali. Leta 1908 sta bila Wrighta povabljeni v Francijo na demonstriranje svoje iznajdbe. Odzval se je Wilbur Wright in v Parizu je izvršil polet 56 milj. Takoj je zaslovel po vsem svetu.

Tedaj šele se je Amerika zdramila in spoznala, kaj bo izgubila, če pusti, da bo Evropa kapitalizirala Wrightovo letalo. Brž so ga pozvali domov—in kredita je bilo brez mej. Kongres je poklonil Wrightoma posebno odlikovanje, vlada je pa dala bratoma \$30,000 za njuno letalo in takoj odredila, da se te vrste letalo izdeluje za mornarico. V Franciji, Angliji in Nemčiji so se pojavili letalci in leta 1909 se je vršila prva mednarodna letalska tekma čez Rokavski zaliv in prvo nagrado je odnesel Francoz.

Prvih pet let je bilo letalstvo zgolj sport mladih in drznih ljudi, ki so riskirali svoje ude in življenje. Skoro vsi letalski pionirji vseh dežel so se ubili prej ali slej pri padcu iz zraka—ne pa brata Wright. Takoj po prvem priznanju sta prepustila letanje drugim, sama sta se pa posvetila letalskemu inženirstvu. Wilbur je umrl leta 1912 za bolezen, njegov brat Orville pa še danes živi in ta teden je deležen največje slave ob 40-letnici svoje velike iznajdbe.

Letalo je postalo praktično šele med prvo svetovno vojno. Takoj so to vojno je ameriška vlada uvedla letalsko pošto in sledile so druge države sveta. Kmalu potem se je pojavilo potniško letalo.

Pravi triumf letalstva pa je v bodočnosti. Po današnji vojni pride redno mednarodno potovanje po zraku in velik transport blaga. Letalske črte omrežijo vse svet in brzina naraste v nekaj letih na tisoč milj v uri. To pomeni, da bo letalo drvelo s solncem okoli planeta. Ko pa nova gonilna sila nadomesti gasolin? Domisljaja ne pozna meje—ampak kdo si upa naslikati letalo iz leta 2000? —

Ostanki dveh japonskih bombnikov, ki so ju razbile ameriške bombe.

Chicago 23, Illinois

Slika kaže kitajske delavke v tekstilni tovarni.

GUSARJI

(Les Filibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovenil F. J.-e

(Se nadaljuje.)

"Vrag vedi, ali pa res... I seveda, pri levi svetega Marka!" In se za ničljivo nasmeje. "Izpuštil sem celo kopo takozvanih prvkov, ki jih pa moramo seveda tudi vpoštevati, če gre za odkupnino. Bogati so namreč vsi. Kakor spada v tem mestu vsakdo k sodrgi, kakor sem ravno povedal, ima vendar vsakdo dobro mero ponosa in ošabnosti. Da ne pride vsled tega do nemirov, jim je kralj dal pravico, da si ti obešenjaki izberejo izmed sebe za svojo upravo župana, sodnega poverjenika, sodne prisednike in štiri meščanske častnike, in seveda si izberejo izmed sebe vsakokrat najpremožnejše. Če me moj spomin ne vara, se je župan takrat imenoval, kakor kakšen plemič, dasi to nikdar ni bil... Don!... don Enrico... ali Alfonso... Enrico? Za vruga, sedaj vem, da je že prav, don Enrico Forez... ali Perez, vrag naj ga vzame... izkratka, nekako slično. Da, ta možakar je imel ženo in deco s seboj, in sicer je imenoval svojega sina za meščanskega častnika, eno svojih hčera je pa zaročil z ne vem kakšnim hidalgom, ki je bil tudi meščanski častnik. Dekletu je bilo ime Juana in don Felipe Garcia, kraljevski namestnik, mi je nekoč rekel v razgovoru, da je dekle presneto postavno..."

"Tako, tako," pravi Tomaž. "To je torej vse lepo in prav. Izborno, da! Naš plen bo torej dvakrat ali trikrat večji, kakor smo izprva računali..."

Tudi sedaj je govoril hlastno, kakor da se mu izredno žuri, da konča ta razgovor o španskih prvkah. Naenkrat pa se mu glas zopet izpremeni in zadobi zopet svoj prvotni, trdni naglas, ko se Tomaž sedaj obrne k svojim zbranim častnikom in zaključni posvet:

"Bratje," reče, "sedaj se razidemo. O polnoči bode vsakdo na svojem mestu, pripravljen za naskok in oborožen, kakor treba. Dotlej pa ukazujem jaz, Tomaž Jagnje, kot general in vrhovni zapovednik: Izvidne straže in patrulje naprej, in zberite mi kolikor le mogoče takšnih strelci! Če jih pošteno izživite, bodo Indijanci na obzidju kar sipali z njimi. Drugi pa naj poberejo po vseh nasadih bombaža tu naokrog kolikor mogoče mnogo bele volne. Kajti v prihodnjih urah bomo vse to prav pošteno potrebovali, zakaj, boste že videli. Sedaj pa: Bog z vami! Naj nas vzame v svojo vsemogočno zaščito!"

Častniki se razidejo, Tomaž pa ostane sam, obe roki še vedno mogočno drže drog, na katerem plapolala maloneška zastava. Nekaj hipov pozneje stopi Tomaž dva, tri korake naprej, kakor da hoče pogledati v svoj šotor. Vendar pa ne stori tega, marveč sede v bližini vhoda na šotor in se zamisli.

Po gospodovalnem obrazu zaigra nasmešek, kakor osdev prihajajočih zmag in ponosnih triumfov.

27

Noč je temna ko v rogu. Filibustejci se splazijo neslišno do sprednjih palisad. Suh, palec veter zavija skozi vejevje in šumeč priropigiba visoko travo. Tiho, previdno korakanje prihajajočih napadalcev se meša s tem nočnim šestom in se z njim tako spoji, da od vseh petdeset ali šestdeset španskih stražnikov, ki opravljajo na obzidju svojo službo, niti eden ne zašliši in ne zasumnja ničesar.

Tomaž Trublet, sedaj imenovan Tomaž Jagnje, koraka na čelu svojih junakov. Ko dospe do palisad, se ustavi, kajti mnenja je, da je sedaj že dosežena prava razdalja, ko se naj napad začne. S skoraj neslišnim glasom diha zapoved in petdeset najboljših, že v naprej odbranih korzarskih strelcev nabaše svoje pu-

ške, toda na dokaj nenavaden način. Namesto krogel vtaknejo v puškine cevi strelce, v ta namen nabrane; na zadnjem koncu vsake strelce je dobro privezan šop suhe volne, s katero so si strelci napolnili vse žepe. Na to pritaknejo svoje lunte, vsi naenkrat, kakor na vežba-lišču in sprožijo, da zagrmijo vseh petdeset strelcev kakor en sam. Ta trenutek živstne petdeset ognjenih strelcev po zraku in se zavpiči v strehe stražnic, kolib in skladišč ter vseh drugih lahkih barak, ki so postavljene na bastijah ali nad jarki, druge strelce se pa zapičijo še mnogo pogubonosneje v strehe mesta, v velike magacine... Povsod, kamor se je zapičila takšna strelca, vsplapolajo skoraj isti trenutek ognjeni zublji, ki jih suhi veter raznaša dalje.

"Evo, kaj sem vam rekel!" vzklikne Tomaž ponosno.

Splošen krik mu odgovori. Skrivanje in molk sedaj nista bila več potrebna. Vroči močni veter razpihava požar in vname vse, kar je gorljivega. Obzidje je ognjeno razsvetljeno, po njem pa begajo presenečeni Španci križem krašem. Jarka razsvetljava jim jemlje vid. Ti Filibustejci niso več opasni. Tostran jarka na kazematah in za branikom razstavljene straže se pričnajo že tudi vznemirjati in nekateri se spuste v beg, da dosežejo še v pravi čas jarkov breg. Njihove črne postave se ostro odblijačo od razsvetljenega ozadja.

Vprav prijetno je, kako lahko pomeriš v vsakega posebej in jih kar po vrsti odpilneš, ko pripeljejo na vrh roba, namenjeni, da poskačejo onostran v jarek, in ko iz polnega grla kriče tovarišem za obzidjem, naj jim vendar takoj odpro vrata in pridejo na pomoč. Filibustejci se poslužujejo svojih musket, kakor lovci. Za četrte ure ni na obzidju nobenega živega nasprotnika več. Sedaj pa zapove Tomaž z gromkim glasom:

"Napred, bračo! Juriš!"

In iznova mu odgovori vsa vojska z gromkim krikom: "Jagne! Jagne! Jagne!"

"Napred! Napred, bračo! Kolji! Kolji!"

Z nekaj skoki so preko obzidja. Naskakovalci splezajo po ramah tovarišev na vrhni rob tako ročno, kakor da bi kdo grozdje zobal. V sklenjeni koloni se zaženejo potem naprej, za njimi Tomaž, njih general in Loredan, njih vodnik in kvartirmajster. Tako goni vsa grozna četa, bije, kolje, strelja, lom, prevrača in deri med ognjem, krvjo, razbitki, razprskanimi in raztrganimi kadavri, strahotno kakor trop pošastí v že na pol zavzeto mesto.

Uro pozneje je ves posel domalega opravljen. Skoraj brez udarca so zažgana glavna poslopja. Vojašnice, orožarna, mestna hiša, ki ji Kastiljanci pravijo "ayuntamiento", dalje s povsem nepotrebnimi čarovniškimi bukvami napolnjena knjižnica in dvoje skladišč sredi mesta; vse to gori s polnim plamenom, zavzeto in zažgano po razumnem in večem načrtu Benečana Loredana. Na poti jih ni ustavil nikakršen utrjen samostan.

Po dolgem diru skozi trideset ozkih uličic, kojih vsaka je ožja in bolj zavita, ko katerakoli zakotna ozka steza v Saint-Malou, priso končno zmagovalci do zaprtih vrat, za katerimi je zopet jarek z dvignjenim mostom. Onostran jarka pa moli v tmno gmeta nekakšne trdnjave s strelnimi linami. Toda niti vrata niti jarek ne zadržujeta Filibustejcev. Onih trideset vojakov, ki branijo dostop v zunanji utrdbi, je brž povesenih, za svarilo, in četa dere dalje, kakor hudournik. Iz zunanje utrdbe vodi nekakšna dovzna rampa v notranjost trdnjave. (Dalje prihodnjik.)

Deset povesti

Anton Novačan
HEDONE

Vse se mi je zdelo tako enostavno, dolgočasno in neumno. Vsi ljudje so bili za mene bedaki. Spominjam se človeka, ki se je ustavil pri nas in hotel vode. Bil je profesor, ki je proučeval fauno in floro naših pokrajin. Seveda, govorili smo. Govoril je o fauni in flori... Bože moj, kako se more človek navdušiti za fauno in floro... Pa je preskočil na barve in segel nazaj h Goetheju in Shopenhauerju. Tako me je utrudil in ujezil, tako ljuto je krilil z rokama in poskakoval krog mene, da sem se hladno poslovil. Odšel je začuden in s hitrimi koraki—fauna in flora...

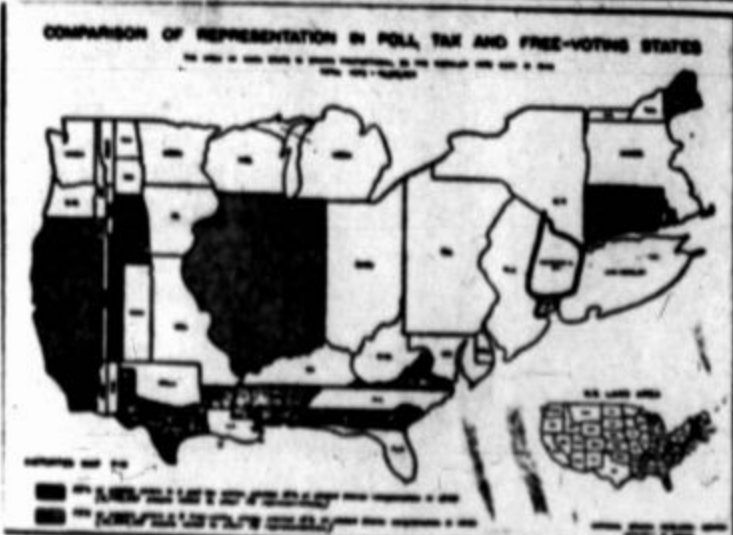
In ko je nekaj dni pozneje jadriral čez polje naš domači kaplan, črn in nervozen kakor satan, sem se skril v hlev med krave in teko dihal. Gnusili so se mi taki uženi ljudje, ogibal sem se jih in sem še najrajši govoril s kmeti. Kmetje so najdostojnejši ljudje na svetu. Prijazni

so, uljudni; kadar je treba, udarilo, kadar je treba, molijo. Vedno imajo za tebe lepo besedo, prijazen nasmehek, dasi te na tihem psujejo in imajo neomajno sodbo o tebi. Pa to me ni nič motilo. Govoril sem z njimi velikokrat, popivali smo skupaj po vaških krčmah.

Kakšna slast sedeti pod nizkim stropom, srkat se sladko vinca, poslušati pogovore dobrih ljudi in povedati svoje mnenje, kadar te vprašajo! Vse teče gladko, neprisluseno. Presedel in

prebedel sem mnogo lepih ur po vaških krčmah kot svoje dni izgnanec Machiavelli.

Toda tudi krčme sem se naveščil. Pristudila se mi je, dolgočasila me je in mala okolnost me je popolnoma odvrnila. Oče me je namreč opomnil zavoljo mlade krčmarice, češ, da se širijo po vasi čudne govorice o meni. Jedra in zdrava je bila naša krčmarica, zabavna tudi, lepa pa ne. Še na misel mi ni prišlo, da bi se bil dotaknil njenih polnih rok, da bi jo bil božal in milo-

TRAIN NURSES AS BULLETS WHINE OVERHEAD

A GROUP OF U. S. ARMY NURSES in training at Camp Young, Cal., crawl under barbed wire and through trenches as machine gun bullets whine two or three feet above their heads. Rigorous training on the combat course prepares them to serve in real battle zones. News of the Day Newreel photo.

val in ponujal očetovstvo njene-mu bodočemu zarodu. Ah, takrat smo imeli še nazore!

Doma se je zgodilo nekaj nenavadnega, kar mi je dalo mnogo opravila. Sestra je bila nasadila koklja. Petnajst jajc je položila na slamo v rešetno in vse skupaj postavila pod streho. Koklja je bila voljna in je pridno sedela, jaz pa sem jo hranil in napajal. Njene motne, strogo resne oči so me priklenile na tram kraj rešeta in cele ure sem posedal poleg nje, jo božal in se pogovarjal z njo, ona pa je godrnjala z neprijetnim kurjim glasom.

Sestra me je opozarjala, jaz nisem ubogal in nazadnje je koklja gnezdo zapustila in se ni več vrnila. Vsa prizadevanja, da bi jo spravil nazaj, so bila zaman. Koklja ni hotela in še pametna je postala ter ni več kovala.

Sestra me je ošela, jaz pa sem previdno molčal. Prinesla je velik lonček, dala vanj mehkega perja in po vrsti zakopala težka jajca. Žugala mi je in me podila, ker sem tudi pri loncu posedal in poslušal, kdaj bo začivalo. Peti, šesti dan pa sem oznanil sestri veselo rojstvo. Izvalilo se jih je pet in majhni so bili in rumeni kakor žganci in komaj so stali na šibkih nožicah.

Kam z neboljenci? In tedaj je zasijala v moji glavi velika misel. Priskrbel sem si žganja, ujel domačega petelina in ga zalil z opojno pijačo. Zletel mi je iz rok, divje kukurikal, se opotekal in zaspal pod jablano. In ko je trdno spal pijani poglavar, sem previdno zložil piščance pod njegova krila; zarili so se v perje in spali pri svojem očetju. Dolgo je počival, in ko se je postavil zopet na noge, se je s čudom čutil, kokodakal, se kregal in ogledoval svoj zarod zdaj z enim, zdaj z drugim očesom. Nazadnje se je vdal, zakaj mislil je, da jih je sam izvalil. In jih je vodil in šli so za njim, ko je brskal za hrano. Prava koklja pa je trenila s hudobnim očesom in šla bahato mimo njih.

Toda tudi kokoši sem se naveščil. Prijela me je grenka nevolja. Vedel sem se otrsotljivo, govoril in menda tudi gledal kot anarhist. Zakaj oče me je ugovil nekega večera.

"Kaj postopaš okrog kot klavern-pes," je dejal. "Si bolan?" "Dolčas mi je!" sem odgovoril, ne da bi spoštoval njegovo skrb za mene.

"Vidiš, to je zaradi tega, ker nimas vere. Če bi veroval in se priporočal Devici Mariji, bi bil vesel in ne bi gledal tako zaprpano in naveličano. Jutri je praznik..."

"Kakšen praznik?" "Praznik Marije, ki je strla hudobi glavo!"

"Marija, Marija," sem godrnjal. "A če bi hudoba bila strla Mariji glavo, bi jutri obhajali praznik hudobe..." Hudobe, ki je strla Mariji glavo!

Povedal sem preveč in takoj obžaloval, da sem bil tako ne previden. Zakaj učinek je bil grozen. Kakor da bi ga bil zabodel z nožem, je oče naglo vstal in me premeril z jezimi, žarečimi očmi. V resnici, njegova duša, njegovo čisto in pošteno življenje, njegova skalnata vera, ves junaški krepki mož je bil v njegovih očeh. Nagnil se je k meni in povzdignil preteče roko. "Tako!" je zaklical, pljunil pred mene in me ostavil samega.

"Kaj me briga!" sem se otre-sel in se napotil v lepo noč brez obžalovanja.

Moja malomarnost je dosegla vrhunec, ko sem sklenil, da se ne zmenim za ničesar več, da z nikomer ne govorim, da živim kot drevo, ki mu zadostuje gor-ko solnce in rosa z neba. Sprva se mi je zdelo, da je treba vse obsojati in vse prezirati brez pomiselnja in utemeljevanja. Le tako se lahko odkrižam dolgih premišljevanj in ostanem v duševnem ravnovesju. Bal sem se sitnih vznemirjanj duševne gladine in žalosti sem se ogibal kakor nagle plohe. Kadar mi je postajalo tesno, sem si izmislil kakršnokoli razvedrilo. Počel sem pri tem neumne in smešne reči. Ležal na postelji sem metel noge do stropa in se postavil na glavo. Ali pa sem se gledal v ogledalo in samemu sebi kazal jezik. Ste se že gledali v zrcalu? Ne tako zaradi zunanjosti, temveč tako dolgo, dolgo, sebe samega iz oči v oči... O groza! Pa je delil Turgenjev ljudem na Hamletu in Don Quijotu! In je pozabil na take, ki niso ne Hamleti in ne Don Quijoti in tudi ne norci!

A včasih me je dohitela temna slutnja, katere se nisem mogel ubraniti. Zdelo se mi je, da bi na glas zajokal, ako bi me kdo po imenu klical in bi njegov glas bil iskren in mil in ljubeče očitajoč.

Da bi šel za njim, kamorkoli bi veleval.

II

Kaj bi vendar počel?

Stal sem pred hišo, bos in razoglav, neumit in nepočesan, kakor sem bil prilezel iz svojega gnezda na senu. Gledal sem po zelenem travniku in nisem mogel premakniti pogleda, tako je godila temnoživa zelen mojim

očem. Nežna, že pokošena trava je sušila roso na solncu, lahen jutranji veter se jo je dotaknil sunkoma in zbežal daleč do gozdov kakor dober sel. Tam na njivi je razkapal moj oče zemljo, njegovi beli rokavi, zavilani do lakto, so se bleščali na solncu. Kadar je vzdignil motilko, se je zasvetilo ostro železo, nekaj srebrnih žarkov je sedalo nanj in zopet izginalo, ko se je zagrebla v zemljo svetla kovina. Opazoval sem to igro, solničnih žarkov in zeval kakor delfin.

"Ali je vaš sin doma?" zaslišim naenkrat od njive.

Čokat možček je pristopil k očetu in si brisal znojno lice.

"Doma je, doma, lenobo pase," je odgovoril moj oče in pokazal na mene.

(Dalje prihodnjik.)

POTREBUJEMO ŽENSKE

ZA

čiščenje uradov

Stalno delo sedaj in po vojni

48-urno tedensko delo

IZREDNO DOBRA PLAČA

DELO STALNO

ALI ZAKASNO

IZVRSTNO

DELOVNO

STANJE

Oglasite se v našem uradu

BRANCH EMPLOYMENT OFFICE

1250 Milwaukee Avenue

Ni treba nič plačati za uposlitev.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje osem, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane vsa enaka, ne glede ali načlane \$6.00 se eno letno naročnino. Kar pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 se tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaše lastnina in gotovo je v vaši družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolico je... \$7.50
1 tednik in... 4.80	1 tednik in... 6.30
2 tednika in... 3.60	2 tednika in... 5.10
3 tednike in... 2.40	3 tednike in... 3.90
4 tednike in... 1.20	4 tednike in... 2.70
5 tednikov in... nič	5 tednikov in... 1.50

Za Evropo je... \$9.00

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v platu in si naročite Prosveto. List, ki je vaše lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime... Čl. družine št.

Naslov... ..

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Mesto... .. Država... ..

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐